

תַּחֲנוּת

שירים ותרגילי מחשבה
מן המרחב החינוכי
של ישראל-תפוצות

עריכה וכתובת משימות: ד"ר נגה כוכבי
עיצוב: תמונע שלו

תמונע, תשפ"ו

יולי, 2026

תוכן עניינים

פתיחה /1/

אין-לם ג'ונין (בדרך הביתה), רבקה ורוניקה ויפיי, דלהי /2-3/

כאן ושם - ליאת פאריס תוינה - בוקרשט, רומניה /4/

שְקִיעוֹת - תמי בראון, ברצלונה /5/

יוֹלִי - תומר שור קהת, ריו דה ז'נרו /6/

סוף ינואר 25 - איליה מיינשלוס, עכו, ישראל /7/

ארבעה הייכו של געגוע - מילה דורי, ברצלונה /8/

בֵּית - טלי גרינשטיין, מקסיקו סיטי /9/

גֶּעְגּוּעַ - אלונה בן אבי, מילאנו /10/

17 אָלף קילומֶטֶר שֶׁל שְׁרָשִׁים - יניב שמיר, אוקלנד, ניו זילנד /11-13/

דינוזאור - טל אלוני, בואנוס איירס, ארגנטינה /14/

ישראלית ממרחק - אפרת צדיק, בריסל, בלגיה /15/

זיכרון - מארק מרוזובסקי, ורשה /16/

בוא גבוא - רֶעִיָה לֹוי, ישראל /17/

אָנוּ יִשְׂרָאֵל - שאנה סמל, טורונטו, קנדה /18-19/

להורי התלמידים היקרים הע"י - יוסף דוד חרל"פ, ברזיל /20/

שירים - נדב וולצ'וק, וושינגטון /21/

תַּפְּלַת הָאֵם - מיה יוסבשווילי, טיביליסי, גיאורגיה /22/

לְשִׁחַק עִם בּוֹעוֹת - ג'וש ויקטור, פלורידה /23/

וַיִּסְעוּ מִסֵּכֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר (שמות י"ג, כ')

תולדות עם-ישראל עומדים בסימן מסעות ונראה כי
הוראת שעה מקראית של "ויסעו ויחנו" הורחבה
לדורות. בלב המעגל הנצחי של מסע וחניה שוכנת נחלת
קדומים, ממנה יוצאים ואליה שבים צילי העבר
וההווה. ארץ אשר תושביה מנווטים בין התלהבות לבין
אי-נחת וצופים פני עתיד במגוון ביטויים. קטנה בגודלה
אך עצומה ברוח ובמעשה והיא נכס משותף לעם מרובה
בתים ועשיר בהשקפות עולם. מתוקף מעמדה המיוחד
כמדינת היהודים, מוטלת עליה אחריות כבדה: להיות
בית לעם היושב בציון ובתפוצות ולעודד יצירה עברית
עשירה. על רקע זה, נוצרה האסופה "תחנות", במה
לשירי העמלים במרחב החינוכי של ישראל והתפוצות.

שאו ברכה, נגה כוכבי

אין-לם ג'ונין (בדרך הביתה)

הקדשה: להפי, מזל גיטה ז"ל (סבתי המנוחה מצד אמי), ולמסע בן 2700 שנה.

בְּעִרְסָה הִירָקָה שֶׁל מַאֲנִיפּוֹר,

הִפִּי טוֹנָה חוּטִי כְּתֻנָּה וְזָמֵן.

הִיא דְּבָרָה עַל שֶׁבֶט אָבוֹד, עַל נָהָר שְׁחוּצָה בְּעֶרְפֶּל,

עַל יִלְדָיו שֶׁל מְנִשָּׁה הַנוֹשָׂאִים מִשְׁקַל קָדוֹשׁ

בְּמִשָּׁךְ אֲלָפִים וְשִׁבְעַת מֵאוֹת שָׁנִים.

"הַגְּבָעוֹת הֵן עֶרְשֵׁנו", נִהְגָה לֵלְחֵשׁ,

"אֲבָל צִיּוֹן הִיא בֵּיתֵנו, הַבֵּית הַיְחִיד שֶׁעֲלִינוּ לַחֲזֹר אֵלָיו".

סְפוּרִיָּה הִיוּ הָאֲדָמָה שֶׁבָּהּ הִשְׁתַּרְשָׁה זְהוּתִי,

עֵמֶק מִתַּחַת לְבִמְבוּס, מוֹשִׁיטָה יָד לְשִׁמְשׁ מִדְּבָרִית שֶׁמַּעוֹלָם לֹא רָאִיתִי.

עֲכָשׁוּ, שְׁאֵגַת דְּלָהִי לוֹחֶצֶת עַל חִלּוֹנוֹתִי.

אֲנִי בֵּת צָפוֹן מְזֻרָח, פָּנִים שֶׁל הַגְּבָעוֹת,

מַעוּט כָּפוּל בָּגָם שֶׁל בְּטוֹן וְחֹם.

כְּאֶשֶׁר דִּינְאֵלִי מַגִּיעַ, הָעִיר מִתְפּוֹצֶצֶת בְּפַעִימָה אַחַת -

אֲלָפֵי מְנוֹרוֹת, מִיִּלְיוֹן מִמְתַּקִּים מִשְׁתַּפִּים,

קֹהֵלָה נוֹשֶׁמֶת יַחַד כִּי הֵם בֵּית.

אֲבָל בְּלִיל שְׁשִׁי, בְּשַׁבָּת, עוֹלָמִי נַעֲשֶׂה שְׁקֵט וְקָטָן.

אֲנִי מְדַלִּיקָה אֶת הַגִּפְרוֹר בְּחֶדֶר שְׁקֵט,

שְׁנֵי נְרוֹת מְרַצְדִּים בְּעוֹד הַתְּנוּעָה צוֹרַחַת בַּחוּץ.

שְׂכַנֵּי מְרִיחִים אֶת הַדּוֹפ-בִּטִּי, אֲבָל לֹא אֶת הַחֵלָה;

הֵם שׁוֹמְעִים אֶת דִּפְקֵי הָעִיר, אֲבָל לֹא אֶת שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם.

אֲנִי חוֹנְגָּת בְּצִלָּיִם, נִיצוֹץ בּוֹדֵד,

בְּעוֹד שֶׁהֵם רוֹקְדִים בְּאוֹר שְׁכָלָם מְבִינִים.

אֲנִי כְּמִמָּה לַיּוֹם שֶׁבּוּ חֲגִי לֹא נִחְרְזוּ בְּבִידוֹת,

כְּאֶשֶׁר פָּסִי הַגִּנְקָגוּי שְׁלִי עוֹטְפִים שִׁירַת אַחוֹת,

וְהַ"אֲמֵן" אֵינוֹ לַחִישָׁה, אֶלָּא שְׁאֵגַת הָרִים.

נִמְאַס לִי לַהֲיֹת אוֹרַחַת בְּאַרְץ הַלְדָּתִי,

נוֹסַעַת מִמְתִּינָה בְּתַחֲנָה שְׁלֵעוֹלָם לֹא יִשְׁנָה.

אֲנִי אוֹסֶפֶת אֶת שְׂרָשֵׁי מַעְרָפֶל הַמְטְרוֹפּוֹלִין הַזֶּה,

עִם יִשְׂרָאֵל חִי - הַדִּפְקֵי שְׁמוֹשֶׁךְ אוֹתִי אֶל הַהִבְטָחָה.

מִתְכַּוְּנָת לְשִׁתֵּל אוֹתָם בְּמִקּוֹם בּוֹ גְּדִלִים עָצִי הַזֵּית;

סְפוּרִיָּה שֶׁל הִפִּי סוֹף סוֹף הוֹפְכִים לַמַּפָּה שְׁלִי.

אֲנִי מִשְׁאִירָה אֶת אֲבִק הָעִיר מֵאַחוֹר -

הַתַּקְנָה - כְּדִי סוֹף סוֹף לַהֲיֹת קוֹל אֶחָד בְּמִקְהֵלָה שֶׁל רַבִּים,

אֶ טוֹפָה אֵין-לָם, צִיּוֹן גָּאָם, טוֹנָג - סוֹף סוֹף חוֹזְרִים הַבֵּיתָה לְאַרְץ צִיּוֹן.

הערת המחברת:

שיר זה [שנכתב בלשון טיבטו-בורמזית], עוקב אחר מסעה של אישה מבני מנשה, "מיעוט כפול" בהודו, המנווטת ברצועות הבטון הסואנות של דלהי, כשהיא מושרשת במסורות שבעל פה של סבתה מצד אמה (הפי) במניפור. הקנגקוי הוא עטיפה מסורתית של נשים ויפי, סמל למורשת שבטית ושייכות. דהופ-באטי הוא קטורת המשמשת בטקסים ובמדיטציה הודיים. עם ישראל חי הוא ביטוי עברי שפירושו "עם ישראל חי". התקווה - שפירושו "התקווה". תאופה אינלם, ציון גאם, טונג הוא ביטוי ויפי שמתורגם בערך ל"סוף סוף חוזרים הביתה לארץ ציון". אינלם ג'ונין משקף את הכמיהה בת 2700 השנים של שבט מנשה האבוד לחזור סוף סוף לנחלת אבותיהם בציון, הארץ המובטחת.

☆ מצאו בשיר רעיון שאתו תוכלו להזדהות.

☆ כתבו מכתב קצר למחברת השיר.

☆ קראו את שתי המובאות וחישבו מה מוסיף המדרש על הנביא ישעיהו:

הִנֵּה אֱלֹהֵי מִרְחֹק יָבֹאוּ וְהִנֵּה אֱלֹהֵי מִצְפֹּן וּמֵיָם וְאֱלֹהֵי מִאֲרָץ סִינַי (ישעיהו, מ"ט, י"ב)
וְהִגְלִיזוּ בָּאִים עִמָּהֶם וְהִשְׁבְּטִים נְשֵׁיהֶם נְתוּנִים לְכָנִים מִן סַמְבַּטִּיּוֹן וְשִׁלְכָנִים מִן הָרִי
חֲשֹׁף הֵם מִתְכַּנְּסִין וּבָאִין לִירוּשָׁלַיִם (מדרש במדבר רבה, ט"ז, כ"ה)

כאן ושם

כְּשֶׁהִגַּעְתִּי לְרֹמְנִיָּה נִדְעָתִי מֶלֶךְ אַחַת סוּצִיָּה - זֶה אֶשְׁתּוּ.
 זֶה הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּאָה אֵתִי בְּמִזְנָה.
 וְהִיִּיתִי אֶשְׁתּוּ ...
 וְהִיִּיתִי אֶמָּא שֶׁל....
 וְהִטְלֵתִי עֵגוֹן בְּמִקּוֹם בּוֹ עֲמַדְתִּי עַל מַיִם.
 וְטַעַמְתִּי בַחוּץ סְרַמְאָלָה.
 וְרֵאִיתִי נָשִׁים מְבַגְרוֹת עִם מְטָפָחוֹת
 וְקִצְוֹת הַמְטָפָחַת קִשּׁוּרוֹת לָהֶן מִתַּחַת לַסֵּנִיטָר
 כְּמִסְגָּרוֹת שֶׁל תְּמוּנָה יִשָּׁנָה.
 וְשָׁמַעְתִּי צִלְלִים בְּלִקְנִים חֲדָשִׁים לִי לְאֶזֶן...
 וְהִמְזִנּוֹת הָיוּ זָרִים לִי
 וְלֹא מִצָּאֵתִי אֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּקֶשֶׁה נִפְשִׁי לְהַשְׁבִּיעַ בּוֹ אֶת רַעְבוֹנָה.
 וְשִׁרְנוּ שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם עִם הַיְלָדִים שִׁיְהִיָּה לָהֶם עֵגוֹן בְּאַרְץ זָרָה.
 לַסֵּפֶר אֶת סִפּוּרוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם אֲבִינוּ וְלִשִּׁיר מִדּוֹר לְדוֹר כֹּאֲלוֹ הוּא נִצָּא מִמִּצְרַיִם.
 וְקוֹלָם שֶׁל אָבִי וְאִמִּי עוֹד קוֹרָא לִי מֵאַרְץ סְפוּגַת אֶהְבָּה וְנָדָם ...
 וְהִיִּמִּים יָמֵי מִלְחָמָה
 שֶׁם וְכָאֵן יָמֵי מְרֻגָּע וְאִידָּא אֶפְשָׁר?
 וְאֵנִי עוֹד כָּאֵן יוֹשֶׁבֶת עַל עֵגוֹן מְנַדְנֶדֶת אֶת רִגְלִי
 וְשׁוֹלַחַת קָרֶן שֶׁל אֶהְבָּה לְאַרְץ מוֹלָדָת
 וְקָרֶן אוֹהֶבֶת לְאַרְץ מְחַבֶּקֶת.
 רוֹקֶדֶת רִקּוּד מְזָרֵחַ תִּיכּוֹנִי וּבִלְקִנִּי כְּאֶחָד
 בֵּין עוֹלָמוֹת שֶׁל יָפִי וְכָאֵב.

☆ האם מתקיימת בשיר הזה הפרדה בין ניגודים או אחדות שלהם?

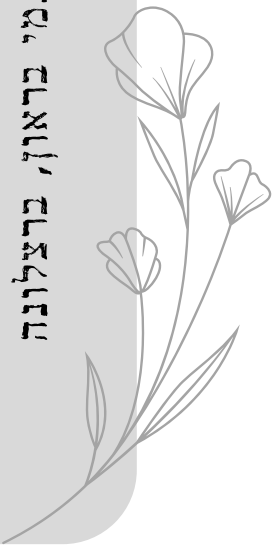
☆ לו הייתם אתם במקום מחברת השיר, אילו 3 פריטים תלווי זהות הייתם אורזים במזוודה?

☆ חישבו מה משתמע מן המילים הללו בספר משלי וכיצד תוכלו לקשור אותן לשיר: צִדִּיק אֲכִיל לְשֹׁבַע נִפְשׁוֹ (משלי, י"ג, כ"ה)

שְׁקִיעוֹת

בְּתֵל אָבִיב הִיִּיתִי בּוֹהָה בְּשִׁקְיֵעוֹת
נִשְׁמָשׁ נִשְׁצָפָה בֵּין גָּלִים
וּבְרִצְלוֹנָה
הַשִּׁקְיֵעוֹת הַפּוֹכוֹת
וְאֲנִי
עוֹד לֹא מִסְגֶּלֶת לְהִבִּיט לְצַד הַשָּׁנִי
וְהַשְׁמָשׁ נֶשֶׁם שׁוֹקֵעַת
וְלִפְעָמִים גַּם אֲנִי

תמי בראון, ברצלונה

★ מהי השקיעה הפרטית של מחברת השיר ובמה ניכרת זריחתה?

★ כתבו פסקה קצרה על שינוי דרך מנקודת מבט אישית.

★ תָּנִי רַבֵּנָּה: בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת סָפַק מִן הַיּוֹם וּמִן הַלַּיְלָה, סָפַק כּוֹלּוֹ מִן הַיּוֹם, סָפַק כּוֹלּוֹ מִן

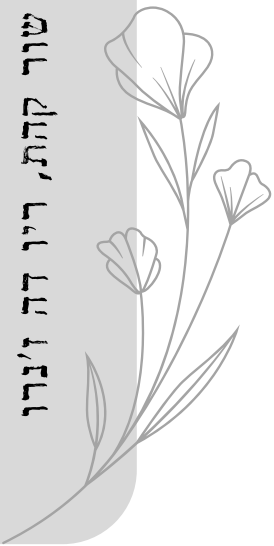
הַלַּיְלָה — מְטִילִין אוֹתוֹ לְחוֹמֶר שְׁנֵי יָמִים (מסכת שבת ל"ד ב:ב').

בהלכה היהודית, בין השמשות הוא פרק זמן שמקשה להכריע אם הוא נחשב חלק

מהיום הקודם או מהלילה שמקדם את היום הבא. במקרים אלה, היחס הוא לחומרה

ומחשיבים את שתי האפשרויות. התייחסו לשיר כאילו נכתב בין השמשות והסבירו מה

משמעות הדבר.

בבית הספר היהודי הברזילאי התלמידים לומדים לכתב בעברית:
 במדבר אין גשם
 בחוץ ריו דה ז'נרו מתקלחת, העצים שלה זידיים גדולים ומבריקים,
 משלשלים אלינו חבלים ירקים,
 עלים ועוד עלים, אֶזְנֵינו כריות לטפות, לקופים, לסחלבים.
 העיר עומדת בחוץ, עם פה פתוח לשמים וחלצה רטבה,
 בכפתה על הלוח כתוב: בַּסִּיךְ אין גשם,
 אבל כל התלמידים נצאו להפסקה, וכבר כמעט אוגוסט,
 איך למדנו לאהב את השפה הזרה,
 ריו של חול וחוף וטמבורין, בטיילת שלה הכל אפשרי,
 היא עונדת על חזי טוקאן גדול וכתם,
 והומלס אחד עור פוקם אלי עינים בתוכה,
 שכחתי כבר שאני מירושלים של זהב ותכלת ואבן קשה,
 בעיר שבה כל הירקנים קדים אל ההוֹנָה, ואפלו הצער יודע לרקוד
 איך אלמד מחדש את שפת העוֹנָה השחונה.

☆ איזו דאגה עולה מן השיר?

☆ כתבו תגובה לשיר.

☆ נסחו זיקה בין השיר לבין הפתגם סִדְנָא דְאַרְעָא חַד הוּא

(מסכת בבא בתרא, דף סז, עמוד א. בארמית: "בסיס הארץ אחד הוא")

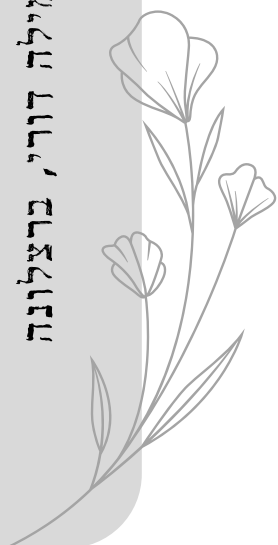
בְּדֶרֶךְ דְּרוֹמָה עֲנָנִים מוֹזְרִים,
מִבְּשָׂרִי רַע, כְּמוֹ פְּטָרִיּוֹת עֶשֶׂן.
הִתְחַתְּנוּ בְּדַצְמָכֶר, בְּקִבּוּץ רָעִים,
בְּנִסְיוֹן נוֹאֵשׁ לְגִבּוֹר עַל הַזֶּמֶן.

סָבֵב רְבִיעִי, וְצָרִיךְ לְבָשֶׁר לַהוֹרִים.
נִצָּרִים, אוֹ לֵאמֹן שְׁהָרוּם תַּסָּח.
אוֹלֵי דַמְנָתִי לְעֶצְמֵי חַיִּים אַחֲרִים,
אֱלֹהִים גָּזֵר - תַּחֲוָה, בְּדִיוֹק כָּד.

לְמַדְתִּי כָּבֵר, אִין זְמַן הַכָּנָה לַחַיִּים,
וְכָל מַעֲשֵׂה מַגִּשִּׁים דְּבֵר-מָה.
גַּם בְּיוֹם קִטְנוֹת יֵשׁ נִיצוּצוֹת רַכִּים,
פְּנִימִיִּים, עֲטוּפִים בְּדַמָּה.

הַלֵּב מִתְאַמֵּץ לְאַהֵב שְׂבַעֲתִים,
וְהַשָּׁנָה כֹּה קָשָׁה לְמִי שְׁאִינוֹ מֵאֲמִין.
בְּדֶרֶךְ צְפוּנָה, אֲנַחְנוּ מַחְזִיקִים גִּידִים
וְהַעֲתִיד קוֹרָא לָנוּ, לֹא לְהַמְתִּין

★תארו את הקשר בין התנועה הפיזית של הדובר במרחב (בין דרום לצפון)
לבין התנועה הרגשית והתודעתית שלו לאורך השיר.
★כיצד אפשר לתווך שיר זה למי שאינו חי בישראל?
★האם אפשר לזקק את המסר בשיר באמצעות הפסוק:
עַת לְאַהֵב וְעַת לְשָׂנֵא עַת מִלְחָמָה וְעַת שְׁלוֹם (קהלת, ג', ח')? הסבירו.

ארבעה הייקו של געגוע

1. רים זָכּרון

רים של בית
עולה בין עצים זרים
הלב לא שוכח.

2. גשם של פעם

גשם רחוק
מזכיר לי אדמה אחרת
הגעגוע פורח.

3. חלון רחוק

רוח זרה נושבת,
נושאת הד של בית
הלב פותח חלון.

4. בין הרים זרים

בין הרים זרים
אני שומעת את עצמי
שם, לא כאן.

★ הכותבת עושה שימוש בסגנון שירה יפני מן המאה ה-17,

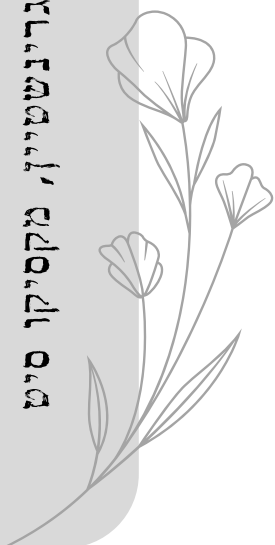
בשיר עברי שנכתב בברצלונה. מה אפשר ללמוד מכך?

★ צאו החוצה, התבוננו בטבע והוסיפו לשיר בית עם 3 שורות משלכם.

★ צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי-מים (תהילים, ס"ג, ב)

כיצד תשוו את את הצמאון והכמיהה של מחברת השיר לצמאון ולכמיהה של

דוד הנמצא במדבר יהודה?

בית

כאן לא ביתי

כאן לא אשמע את המית הצפורים

כאן לא אלוש לילדי

כאן הרחק לא אחוש את חול הזים

כאן בין שאון רכבים

לאוטובוסים צהבים של ילדים

בין טאקו חריף ולחישת בספרדית

אני זורעת מלה בעברית.

אני במסע של חיי

אוספת רגעים וזכרונות

אנשים ותמונות

כאן

★מה ה"לא" ומה ה"כן" בשיר זה?

★מה תשאלו את מחברת השיר?

★"הוי גולה למקום תורה" (אבות ד', י"ד) לא מוכרח להיות

עונש. האמנם? מה הקשר של משנה זו לשיר?

גִּעְגּוּעַ

א. "מורה, שמעתי מה קרה אתמול במאה שערים?

מה את חושבת?"

הן חוקרות את פני.

"מורה, גם את היית שם כשהיית בצבא?"

אני?

אני הייתי מורה-חילת.

מעולם לא למדתי מחוץ לבית.

עד עכשו.

ב. היא נעמדת בקצה המדרכה הצרה,

מפנה לי מקום.

"גרציה", אני מחיכת.

מתי אתרגל לנימוס האיטלקי המתוק הזה?

עד מתי יהיה לי זר?

ג. בשבת בצהריים

בדירתי הקטנה

אני צופה אל החצר הפנימית השקטה, הירקה.

הקפה האיטלקי מהביל,

אבל ניחוח הפתות הטריות

של העיר העתיקה הוא שמבשם את חושי.

אני מתגעגעת לאור המיחד של ירושלים,

הצובע זהב גות ושמים.

לבי במזרח.

☆ במה משתקפת גלותה של מחברת השיר ובמה ניכרת גאולתה?

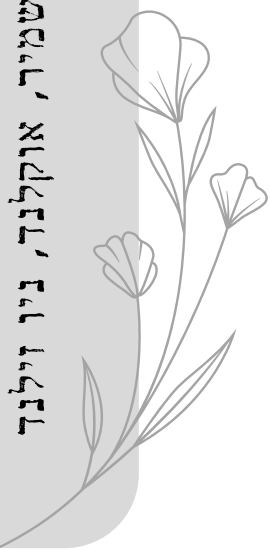
☆ מנקודת מבט אישית, כיתבו פסקה קצרה על עזיבת בית או על יצירת בית

זמני.

☆ חישבו על קשר שיכול להתקיים בין השיר לבין הפסוק

" וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ וּתְשׁוּב אֵלָיו אֵל הַתְּבָה "

(בראשית ח ט).

17 אָלף קילומֶטֶר שֶׁל שְׂרָשִׁים

בַּמָּקוֹם בּוֹ אָנִי חִי

הַבֶּקֶר נִפְתַּח בְּ-Karakia שְׁקֵטָה.

אֲנָשִׁים עוֹצְמִים עֵינַיִם וּמוֹדִים לְאֲדָמָה,

מִבְּקָשִׁים שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה יִהְיֶה מְלֵא בְּ-Mana,

בְּכַבּוּד לְאָדָם, בְּבִרְכָּה וְאַהֲבָה.

בַּמָּקוֹם אֵלִיו אָנִי שָׁנָד

הַבֶּקֶר נִפְתַּח בְּ"מוֹדָה אָנִי", בְּהַפְּרַת הַטּוֹב,

בְּצִפּוּרֹת בְּכַבִּישִׁים וּבִטְפִיחָה עַל הַשָּׂכָם,

בְּמַלִּים שְׂיוּצָאוֹת מֵהַלֵּב בְּלִי פִילְטָרִים,

בְּחִבּוּק חֲזָק שֶׁמְחַזֵּק אֶת הַכָּל.

בַּמָּקוֹם בּוֹ אָנִי חִי

הַטֶּבַע הוּא הַמֶּלֶךְ.

הָרִים גְּעֵשִׁיִּים מְזַכִּירִים שֶׁהָאֲדָמָה נוֹשָׁמַת,

וּבְמַפְגֵּשׁ חֲטוּף שׁוֹאֲלִים עַל הַדִּיג, אִם הַיָּם הֵיכָה שְׁקֵט,

עַל מְזִג הָאָוִיר וְעַל הָאוֹל בְּלֶאֱק.

בַּמָּקוֹם אֵלִיו אָנִי שָׁנָד

הַתְּנוּעָה בְּלִבּוֹת, בְּשִׂיחוֹת הַסּוֹעֲרוֹת,

בְּשִׂאלוֹת עַל הַיְלָדִים, עַל הַמְּלוֹאִים, עַל הַבַּיִת.

שׁוֹאֲלִים "אֵיךְ אַתָּה מְחַזֵּק מַעֲמָד?"

כִּי אַכְפַּת לָהֶם, בְּאַמַּת, וְהֵם מְבִינִים אֶת כְּבֹד הַמִּשְׁקָל.

לְמַדְתִּי לְהַעֲרִיךְ אֶת הַשְׁלֹחַ שֶׁל נִיו זִילְנָד,

אֶת הַכְּבוֹד שֶׁהֵם רוֹחֲשִׁים לְכָל עֵץ וּלְכָל נַחַל,

וְאֶת הַחֵם הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁאֵין לוֹ תַּחֲלִיף,

אֶת הָעֲרָבוֹת הַהִנְדִּית שֶׁמְתַעֲוֶרֶת בְּרָגַע.

בַּמָּקוֹם בּוֹ אָנִי חִי

כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ לְהַצִּיג אֶת עֲצָמוֹ

דֶּרֶךְ הָהָר שְׁלוֹ, הַנֶּהָר שְׁלוֹ, וְהַסִּיָּה.

הֵם מְסַפְּרִים בְּגִנְאוֹה עַל הַ-Waka שֶׁהַבִּיָּאָה אֶת אֲבוֹתֵיהֶם,

עַל שְׂרָשִׁים שְׁנִטּוּעִים עֲמֹק בְּתוֹךְ 50 גָּוִנִים שֶׁל זֶרֶק.

וְאָנִי מִקְשִׁיב לָהֶם וּמְחַיֵּד,

כִּי גַם לִי יֵשׁ הָר - שֶׁבּוֹ נוֹלָדוּ הַמְּנַהֲגִים שְׁלִי,

וְגַם לִי יֵשׁ זָם - שֶׁגָּלְיוֹ נִפְתַּחוּ לְרוֹחָה עֲבוּרָנוּ,

וְגַם לִי יֵשׁ סִיָּה - זֹו שֶׁהַבִּיָּאָה אֶת סִבָּא וְסִבְתָּא שְׁלִי

מִכָּל קִצּוֹת תֵּבֵל, בְּדֶרֶךְ לֹא דֶרֶךְ, אֶל הַבַּיִת.

במקום בו אני חי
אומרים "Ka mua, ka muri" -
מביטים אל העבר כדי לצעד אל העתיד.

ובמקום אליו אני שזך
למדו אותי "דע מאין באת",
כי מי שזכר את השורשים, מחבר לאן שהוא הולך.

במקום בו אני חי
השבוע באוקטובר הוא עוד משבצת בלוח השנה,
יום שמתחלף בזה שאחריו בלי להשאיר סימן,
והחיים ממשיכים כרגיל.

ובמקום אליו אני שזך
יש זמים בהם הלב עומד מלכת,
תאריכים שקשהם נהגים בקול - משהו בתוכי נשבר,
הנשמה בפנים רועדת, והעין דומעת ללא שליטה.
כי הזכרון הוא לא דף ביומן -
הוא פצע מדמם שלא נרפא.

מהמקום בו אני חי
אני מרגיש כל דבר שמתרחש במקום אליו אני שזך.
כל אזעקה, כל כותרת, כל "התר לפרסום" -
מפלחים את הלילה כאן, במהירות של 17 אלף קילומטר בשנייה
כמו יריה
בלי קול.

יש רגעים בהן המרחק מתנשב על המצפון,
כבד כמו אפוד שקבר הרבה זמן לא לבשתי.
תחושה שפרק בהיסטוריה נכתב עכשו,
ואני לא שם מתחת לאלנקה, נחד עם אחי
לא עומד בשורה -
רק שומע בשורה
ממרחק.

במקום בו אני חי
השקט לפעמים נכון מהסברים,
אני מצניע את המגן דוד,
שומר אותו קרוב אלי, כמו סוד.

ובמקום אליו אני שָׁגָד
אני לובש אותו בגאָנה על הקָזָה,
כי סוף סוף אֶפְשֶׁר לְהִרְאוֹת אוֹתִי
ולְהִרְגִישׁ בְּבֵית.

17 אֶלֶף קילומֶטֶר מִפְּרִידִים
בין הַמָּקוֹם בוֹ אֲנִי חֵי לַמָּקוֹם אֲלִיוֹ אֲנִי שָׁגָד.

אני חי כאן, בין הכְּבָשִׁים וְהַגְּבָעוֹת הַיִּרְקוֹת,
לומד את שְׁמוֹת הַצְּפוּרִים הַמְּקוֹמִיּוֹת,
נושם את הָאֵוִיר הַנָּקִי.

אֲבָל הַלֵּב שְׁלִי תִמְיֵד מְחַבֵּר ל"מִזְרָח",
בו הַצְּפוּרִים הֵן שְׁלִי.
וְכָל אֶבֶן מִסְפֶּרֶת הִיסְטוֹרִיָה, תִּקְוָה וְאַמוּנָה.

17 אֶלֶף קילומֶטֶר -
בין הַמָּקוֹם בוֹ אֲנִי חֵי, לומד ומְלַמֵּד,
לְבִין הַמָּקוֹם שֶׁמִּמֶּלֶא אוֹתִי בְּכוֹחוֹת וּבְמַהוּת וּמִכּוּחוֹ אֲנִי מְבַקֵּשׁ לְהֵאִיר לְאַחֲרִים.
17 אֶלֶף קילומֶטֶר בין הגוף לְנִשְׁמָה.

★ מה אפשר ללמוד על מידת הכנסת האורחים של המקום בו חי מחבר

השיר, מה הם מאפייניה ומה הם סייגיה?

★ מידת המרחק מומחשת על ידי מחבר השיר בקילומטרים. הציעו דרך

נוספת למדוד את המרחק המוצג בשיר.

★ נסחו זיקה רעיונית בין השיר לבין הפסוק: וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל

יִשְׁלַח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֵא חֹם, וְהָיָה עָלֵהוּ רֵעֵן, וּבְשָׁנָת בְּצִרְתָּ לֹא יִדָּאָג

וְלֹא יִמָּיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פָּרִי" (ירמיהו י"ז, ח').

דינוזאור

על שלט פרסמת, בין פיצריה לקיוסק
הדביקו כרזה: במרכז הכנסים הקרוב יש תערוכת דינוזאורים
טי-רקס פוער פה וחושף שנים, וכמו מאים להתנפל על המתבונן
אבל אז משהו באשליה נשבר
חלק קטן מהכרזה נקרע, בדיוק כדי לחשוף עין אנושית
ששיכת לשכבה הקודמת שעליה הדבקה
הלטאה האימתנית
עצמתי לצלם
וחשבתי שזו מטפורה לא רעה
שנת הלמודים (בחצי הפדור הדרומי) התחילה לא מזמן
וזה הרי מה שאנחנו עושים - מחפשים את האדם ואת העיניים
גם אם לא תמיד קל למצא אותו ואותן
חלפו כמה ימים, וכבר הדביקו כרזה חדשה וגם הדינוזאור נעלם
אבל הוא, וגם האיש שלו שיכת העין, עדין שם
מתחת לשכבות הנגר והדבק

☆ מי הוא המציץ בשיר, המחבר או העין האנושית שנחשפה?

☆ חישבו על מקרה בו רובד סמוי נחשף במקרה.

☆ מה תגלו אם תשוו את השיר לפסוק: החכם עיניו בראשו והכסיל בחשף הולך

(קהלת, ב', י"ד)?

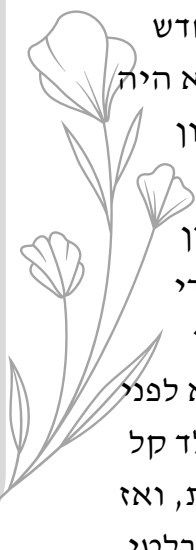
ישראלית ממרחק

להיות ישראלית ממרחק
 זה לשמע התראה בטלפון
 ולהכניס את כלם בארץ לממ"ד...
 זה לחפש את המקום הבטוח בבית
 גם כשלא תשמע פה שום אזעקה.
 להיות ישראלית בימי מלחמה
 זה להתחבר לחדשות כל הזמן,
 להרגיש שם, לחוות את הדברים כל כך חזק,
 ולהרים לרגע עינים ולהבין שאני בספור אחר בכלל...
 להיות ישראלית
 זה להתחבר לכל דבר שמדבר טפה עברית
 לכל סמל שטפה מזכיר
 לראות את הדגל
 לשיר את התקנה
 ולהתרגש
 להתגאות בעם הנפלא הזה
 ולהרגיש חלק- מרחוק
 להיות ישראלית
 זה להמשיך בעשייה למען המדינה שלי
 לתרום, לחבק לאהב
 גם אם אני כבר לא שם כל כך הרבה זמן
 וגם אם אני גם שם קצת זרה
 להיות ישראלית היום בחו"ל
 זה לחזק את הזהות בבית
 ולהסתיר בחוץ
 זה לומר לידיים להוריד את ה"מגן דוד"
 ולדבר בטלפון רק בצרפתית
 זה לותר על התפתחות אישית, משאלות לב וקדום
 אבל לעולם לא לותר על הזהות.
 להיות ישראלית זה להשוות מה נעשה פה ואיך
 ולומר תמיד
 "אין כמו בישראל"

☆ אילו רכיבים בשיר מיציגים הגנה? מיינו אותם לשתי קבוצות.

☆ תארו בחירה מורכבת שעשיתם והציגו את מחירה ואת רווחיה.

☆ באילו מקרים אפשר לחיות בשני עולמות ללא חוויית זרות?

אבא היה גדול כמו ווינטו. אף על פי שלא היה לו רובה כסף והוא לא רכב על סוס מוסטנג, מעשי גבורתו היו משמעותיים לחיי היומיום כמו קרב יריות בסרט מערבון. כל קיץ עמדנו, אבא, אמא ואני, על אותה רציף בתחנה המזרחית, בין אנשים עם מזוודות וחבילות שונות, שהתקבצו שם כמו מתיישבי העולם החדש בנמל, וכשהרכבת לגדיניה, היחידה באותו לילה, הייתה נכנסת לרציף, אבא היה משאיר אותנו עם המזוודות, ובחבורה של צעירים אחרים היה רץ לצד הקרון שבחר, כדי לקפוץ לתוכו תוך כדי ריצה ולתפוס לנו, לפני שהסוס הלוהט והשיירה שלו יעצרו, מקומות בתא הריק. פחדתי אז שאבי, בקופצו עם המון הרצים המהירים על מדרגות הקרון, ייפול על הפסים, ומגופו, החתוך על ידי הגלגלים והרטוב מדם, תעוף נשמתו אל אלוהים, כמו שחיי נשו-צ'י, אחותו השחרחרת של ווינטו, חזרו אל הרוח הגדולה; אך הוא תמיד תפס את התא לפני חבורת הפראים ופתח בו את החלון, דרכו אמי הגישה לו מהרציף אותי - ילד קל משקל - שתי מזוודות ותיק מלא לחמניות עם חמאה, עגבניות וביצים קשות, ואז היינו מתיישבים, בלב שמח, ליד החלון המלוכלך ויוצאים למסע אל הים הבלטי התכול. הכל חזר על עצמו שוב ושוב: ריצת ההמון אחרי הרכבת המבלמת, הפחד שלי, והטיול לים - אך פעם אחת, אבי גילה את גדולתו גם בנסיבות אחרות. עמדנו בליל סתיו אחד בתחנת המוניות, לא הרחק מבית סבי וסבתי, ושמרנו על מקומנו בתור, עד שמהחשיכה הגיחה לעברנו מכונית "ורשה" עם פגושים מצוחצחים, גבנונית, עם סימן לוח השחמט על הדלת, ואז הגיע אליה יחד עם אבי גבר בעל פנים מוארכות, גבוה ממנו, דומה לשודד סאנטרה, רוצחה של נשו-צ'י היפה, עם כובע שחור כמוהו, רק עם שוליים צרים יותר.

"אני תפסתי אותה", אמר, "אני אסע". אבא חייד. "נפלת מהירח?" שניהם קפאו, מביטים זה בזה במבט מאיים. היה ברור שלא עונים ככה לקאובויים עם כובעים שחורים. אבא לא נשא קולט, שירייתו הייתה מחוררת את היריב לכל רוחבו. עם זאת, הקאובוי ויתר על הקטטה, ואיים עלינו באגרופו, נסוג אל המדרכה. זה היה ניצחון גדול, מעולם אבא לא נראה לי דומה יותר לאפצ'י האמיץ ווינטו. "נפלת מהירח?" - חזרתי ואמרתי לעצמי בדרך הביתה, כשכרעתי ברך במושב האחורי של המונית, המרופד בעור ריחני, והסתכלתי לאחור מבעד לחלון הסגלגל על אורות פראגה המתרחקים.

☆ האם נכון לפענח טקסט זה כאוניברסלי בלבד, או שאפשר לזהות בו גם משאלת לב יהודי?
 ☆ השתמשו באחד הרעיונות המרכזיים של הטקסט וכתבו על בסיסו פסקה שכותרתה "איזהו גיבור".

☆ כאשר אמציה, כהן בית אל, ניסה לפטור את הנביא עמוס בזלזול, השיב עמוס בזקיפות קומה: "לֹא נְבִיא אֶנֶכִּי וְלֹא בֶן נְבִיא אֶנֶכִּי כִּי בּוֹקֵר אֶנֶכִּי וּבּוֹלֵס שְׁקֵמִים" (עמוס ז', י"ד-ט"ו). איזה צורך מילאה תשובת עמוס הגאה בהיותו בוקר קשוח? איזה צורך מילא דימוי האב ללוחם אינדיאני?

בוא יבוא

אף על פי שיתמהמה
 התקנה היא לא הנס שבחוץ,
 היא הדפק שבפנים.
 היא היכלת לנשם לעמק
 כשהאור מתמעט,
 לחפש סדק של אור
 בתוך קיר של שקט.
 זה לא בגלל שהדרך קלה,
 אלא כי הלב מסרב לעצר.
 הוא יודע:
 גם אם הבקר מתמהמה
 בוא יבוא.

★ מהי תקווה על פי מחברת השיר?

★ מה ההבדל בין תקווה לבין אמונה?

★ אילו מקורות חוסן מציעה מחברת השיר ואילו מקורות חוסן מציע הרב קוק:

"עלה למעלה עלה, כי כח עז לך. יש לך כנפי רוח, כנפי נשרים אבירים.

אל תכחש בם, פן יכחשו לך. דרוש אותם – וימצאו לך מיד."

(אורות הקודש א', קס"ה)

אנו ישראל

עם אחד אנחנו, ובית לנו אחד,
מקום בו הלב מצא משכן.
בו צעדו אבותינו
בו ידענו עמל ובגן.
שם כתובים דברי זמינו
עדין חיים.

ביתי קורא לי.
האדמה עוד זוכרת,
הדי העבר עולים,
קולות קדומים מן האתמול
קוראים לי לשוב הביתה.

עם אחד אנחנו, קשור בברית עם ארץ,
שם היכלנו פעם נשא אל על
וגם נפל,
שם פרחנו וצמחנו,
שם ההבטחה נתנה,
ועודנו כאן, עומדים על תלנו

מעפרה פועם לבנו,
בסלעה חרות כחנו,
במימי זמה נחות דמעויתנו.
אנחנו של הארץ הזאת,
והיא לנו - בית.

אמתנו היא, עמנו,
ארצנו היא, מולדתנו,
שם אחד לנו וזה.
אחד אנחנו,
ישראל.

עם אחד אנחנו, קשור בברית
עם האדמה הזאת,
קשורים בזכרונותינו,
מושגשים בעפר
ומלבבים בילדינו.

עם אֶחָד אֲנַחְנוּ, קָשׁוּר בְּבְרִית
עם הָאֱדֻמָּה הַזֹּאת,
הַלֹּחֶשֶׁת אֶת שְׁמוֹתֵינוּ,
הַחוֹצֶרֶת עַל סְפוּרָנוּ,
וְאֶת אֱלֹהֵינוּ - מְגַלָּה.
רָסְדָנוּ עַל הַחֹל הַזֶּה,
חַיִּים נִצְרָנוּ בּוֹ,
וְהוּא שֶׁהֲזִין אֶת נַפְשָׁנוּ.

אֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל.
אִמָּה, עַם,
מְקוֹם - וּבֵית.

★ הכותבת מציינת "אנחנו ישראל". מי נכלל ב"אנחנו"?

★ מה לדעתכם הוביל לכתיבת השיר הזה?

★ כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבִנֶיהָ וְאֶת עֶפְרָה יַחֲנִינוּ (תהילים, ק"ב, ט"ו).

מה משמעות הפסוק למי שאינו חי בארץ ישראל?

להורי התלמידים היקרים הע"י

במחילה אבוא בדברים פשוטים,
ידועים הם גם לעול זמנים;
רק מפני שהנם כה ברוכים
נעזבים הם ונרפים בם
ועל זאת אנו מצרים.

איכה גבוא תלמיד בשערי החיידר
וסלמרו אינו מסדר בתכלית הסדר?
איכה חלף תיק מלא ומשכלל
מחברת אין ועפרון מנו נחדל?

על זאת ארעימה מזמים זמימה
דברי אלה נא זפנימה;
בל ישלח לת"ת את בנו
בטרים ובקר היטב את צקלונו.
האם בילקוטו עפרונות שנים,
מחיד, מחס, דבק ומספרים;
מחברת משנה ומחברת הלכה
למען תהיה משנתו ערוכה;

בזאת גבוא תלמיד אל הקדש מדי יום (מלבד שבת וחידש);
יתמיד בתורה, יטעם מדובשה
ובשעור לא תתקפהו הבושה.
יגדל ויצמח לגאון בישראל
ובא לציון גואל.

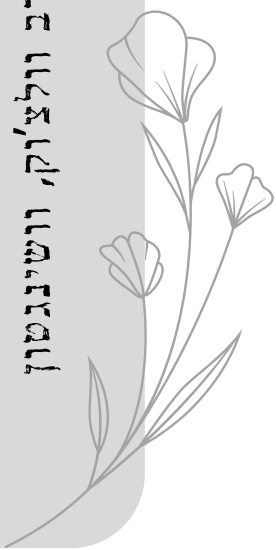
☆ השיר כתוב בלשון מליצית ועשירה, אך גם בהומור. מדוע לדעתכם בחר מחבר

השיר לפנות להורים בסגנון זה?

☆ הצביעו על מקרה בו נדרשתם לפנות להורי תלמידים ותארו כיצד עשיתם זאת.

☆ האם לדעתכם השיר נכנס לקטגוריה של מצוות "הוכיח תוכיח את עמיתך"

(ויקרא י"ט, י"ז)? הסבירו.

שירים

נולדתי

במקום קטן

חמים, נעים, עם מרחבים

כשגדלתי

החם הפך לדביק

לקונפורמיות מכבדה

אנשים מחפשים

חפש יצרתיות והגשמה

בין מסגרת מגנה

לחפש של חברה פתוחה

עומד בדחליל וממתין.

☆ כשמחבר השיר כותב "אנשים מחפשים חפש יצרתיות והגשמה",

למי הוא מתכוון?

☆ כתבו פסקה קצרה בשמו של הדחליל הממתין.

☆ בארו את הרעיון "חן מקום על יושביו" (בבלי, סוטה, דף מ"ז, עמוד א') ביחס

לשיר.

תפלת האם

כְּשֶׁקָרְנִי הִשְׁמַשׁ שׁוֹלִיָּהוּ אוֹסְפוֹת,
וְהָעוֹלָם נֶצֶבַע בְּאֶפֶר שֶׁל עֲרֵבִים,
מַעַל הַנְּרוֹת נִשְׁלַחוֹת לְחִישׁוֹת
שֶׁל אִם יְהוּדִיָּה הַנוֹשֶׁאת כְּפִים

נוֹתֶנֶת צִדְקָה, מְבָרֶכֶת,
מְזַכְּרָה אֶת שְׁמוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים,
אוֹמֶרֶת אֶת הַבְּרָכָה, וּבְכַפּוֹת גְּדִיָּה
מַכְסֶּה אֶת עֵינֶיהָ, וּמִתְפַּלֶּלֶת בְּשִׁלּוֹה...
מַעֲנֵנִי, מָה הִיא מְבַקֶּשֶׁת? לָמָּה הִיא מִנְחָלֶת?

אֵיזוֹ מִשְׁאַלָּה הִיא מְגַלָּה לְבוֹרָא יִתְבָּרָד?
מָה הִיָּתָה בְּקִשְׁתָּן שֶׁל אֲמוֹתֵינוּ -
שָׂרָה וְרֵבְקָה, לֵאָה וְרַחֵל?

"אֱלֹהִים שְׁבַמְרוֹמִים! הֲיִה לָנוּ לְעֹזֶר,
אֶל תִּקְרַב אֵלֵינוּ דָּאָגָה וְגִגוֹן,
שְׁמֹר עָלֵינוּ, הֲגֹן עָלֵינוּ,
וּבְאַנְחָנוּ נְשִׁיר אֶת תְּהִלָּתְךָ!

אֶל תַּחֲסִיר מֵאֲתָנוּ אֶת הַשְּׁבֵת שְׁלוֹם,
אֶל יִכְבֶּה אוֹר הַנֵּר,
בְּהִכְרַת תּוֹדָה נִשְׁבַּח אֶת שְׁמֶךָ,
וְנִהְיָה תַמִּיד מְבַשְּׂרֵי בְשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת!"

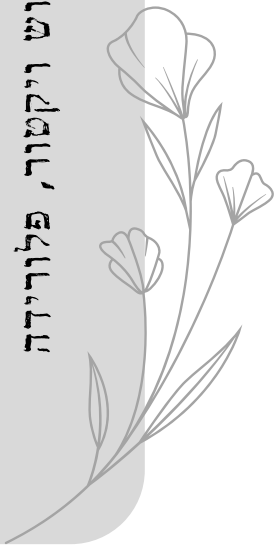
☆ מה מעורר בך שיר זה?

☆ בשנים האחרונות פשט מנהג בישראל, לברך ב"סוף שבוע נעים" במקום ב"שבת

שלום". מה דעתך על כך?

☆ חישבו במה ניכרות החכמה והתמימות בשיר ובמה הן ניכרות במשנה שלפניכם: ואין

כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ, וְתַמִּימִים יִנְחָלוּ טוֹב. וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה,
שְׁנֵאֲמַר כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, תוֹרַתִּי אֶל תַּעֲזֹבוּ (מסכת אבות, ו', ג').

לשחק עם בועות

השעור הראשון הוא המציאות

הבועות שרדפנו אחריהן כילדים השתנו

עכשו, אנחנו חיים בתוכן

כמו ידים אדמות ולבנות שמגנות על דגלים כחלים ולבנים

כי אני יהודי באמריקה

השעור השני הוא אמת

התפקיד הראשון שלי הוא לא ללמד, אלא להגן

להתנצב מול כאב עם סטנדרטים

לא נתן לבצע הוראות מתוך ארון קבורה

כי אני יהודי באמריקה

השעור השלישי הוא אמונה

אלהים נמצא בהדי הילדים השרים

הידים מורמות בכניעה

למה דברים רעים קורים לאנשים טובים?

כי אני יהודי באמריקה

השעור האחרון הוא משמעת

לקום כל בקר ולעשות את זה בכל מקרה, לעשות את זה מפחד

הבועה שיש לנו כאן אינה ברזל, היא עשויה מזכוכית צבעונית

אני מניח את ראשי כשהשמש שוקעת בדיעה שהפכתי את העולם למקום

טוב יותר היום

ואיכשהו, אני מצטייר כנבל

כי אני יהודי באמריקה

☆ במה משתקפת זהותו היהודית של מחבר השיר?

☆ בשיר יש ארבעה נושאי שיעורים: מציאות, אמת, אמונה, משמעת.

השתמשו בהם לניסוח תמציתי של עמדה חינוכית.

☆ ואתה בן אדם, עשה לך כלי גולה (יחזקאל, י"ב, ג').

מהם כלי גולה ומה הקשר שלהם לשיר זה?

"...שישראל אומרים שירה בכל שעה"

(גמרא, חולין צ"א ע"ב)

